

Mohamed Ajouaou
Trouw, 28 februari 2004

Wanneer een van ons de dood nabij is

Als hij niet snel zijn premie voldoet, verloopt de verzekering voor lijkbezorging naar zijn land van herkomst. Maar publicist Mohamed Ajouaou weet niet meer zeker of hij in Marokko begraven wil worden.

'Wij lijken op lammetjes die spelen in de wei terwijl de slager er met zijn ogen al een paar uitzoekt', schrijft Schopenhauer in zijn boek 'Er is geen vrouw die deugt'. Dit diepe inzicht laat zien dat de dood (slager) bij het leven hoort. Je kunt ieder moment vergaan. Maar voor mij, middendertiger, kerngezond, getrouwd met een schone, veel jongere vrouw en vader van drie piepkleine kinderen is denken aan de dood toch het laatste wat ik doe.

Hooguit maak ik er een paar grappen over met mijn vrouw Loubna. Ik vraag haar bijvoorbeeld of ze niet stiekem naar mijn sterfdag uitziet, zodat ze de twee ton levensverzekering uitgekeerd krijgt, en hoe lang het dan zou duren voordat ze een nieuwe partner aanvaardt. En wie van de twee echtgenoten in het hiernamaals aanspraak op haar mag maken. In het islamitische geloof wordt immers verondersteld dat de getrouwde stellen na de wederopstanding met elkaar worden herenigd. Zou zij niet jaloers zou als ik voor mijn goede daden met enkele paradijselijke maagden wordt beloond zoals de overlevering ons, moslims, voorhoudt?

Dit soort grappen.

Maar sinds kort is reflecteren over de dood toch een serieuze bezigheid geworden. Directe aanleiding was een waarschuwing die ik kreeg van mijn Marokkaanse bank. Het saldo was dit jaar niet toereikend om de verzekeringspremie lijkbezorging af te schrijven. De bank vraagt het tekort aan te vullen omdat anders de verzekering wordt beëindigd.

Ik weiger vooralsnog. Niet omdat de premie te hoog is. Maar omdat ik niet zeker weet of ik van de dekking gebruik zal maken. Ik twijfel namelijk of mijn gezinsleden en ik werkelijk in het land van herkomst begraven willen worden. Voor mijn huwelijk had ik daar een uitgesproken standpunt over: mijn graf lag in Marokko, waar ik geboren ben en waarmee ik mij verbonden voelde, waar ik verzekerd ben van een waardige uitvaart, in de buurt van mijn ouders en andere nabestaanden die oprecht om mij zouden jammeren en rouwen.

Nu ben ik zelf echtgenoot en ouder. Mocht ik sterven, dan wil ik in de buurt van deze dierbaren blijven. Zij zijn namelijk het beste in staat om mijn uitvaartwensen in vervulling te brengen. De band met mijn land van herkomst is verwaterd, wij zijn uit elkaar gegroeid.

Veel zin in die stress en dat gehaast om maar binnen een of twee dagen begraven te worden, conform de richtlijn die moslimgeleerden ooit hebben uitgevonden, heb ik ook niet. Mijn bejaarde vader en veel jongere, maar wegens allerlei psychische en lichamelijke kwalen ernstig zieke moeder, dansen langzamerhand de dood in de armen. Kortom, genoeg redenen om de Marokkaanse verzekering op te zeggen. Definitief. Maar wat vindt Loubna ervan?

Ik praat daarover zelden serieus met haar. Op de dood rust in de meeste islamitische gezinnen een groot taboe. Vermoedelijk ligt hieraan een theologisch motief ten grondslag. Praten met elkaar over allerlei voorbereidingen voor de dood, zoals verzekeringen en testamenten, gebeurt alleen als met grote zekerheid vast komt te staan dat de dood zich aandient: 'Aan jullie is voorgeschreven, wanneer een van jullie de dood nabij is, als hij bezit heeft na te laten, om in

redelijkheid een testamentaire beschikking te maken' (Koran 2, 180). Doe je dat eerder, dan wek je de indruk dat je wetenschap en zeggenschap hebt over het levenseinde. Dat is niet gepast. Alleen God weet en beslist erover.

Daarom vinden moslims het erg moeilijk om zelfs van een terminale kankerpatiënt te zeggen dat hij of zij gaat sterven. 'La kadara Allah', een variant van 'Insja Allah' (als God het wil) zeggen ze dan. Eenmaal dood, aanvaardt men het verlies. De slager waar de filosoof Schopenhauer over spreekt, in de islam malak al-mawt oftewel 'de engel des doods' geheten, handelt namelijk niet uit zichzelf maar voert slechts Gods opdracht uit. En daar dient een moslim zich bij neer te leggen.

Kom bij moslimouders, vooral zij met oosters bloed, dus niet met een vraag als: hebben jullie de voogdij over jullie kinderen testamentair geregeld voor het geval jullie er niet meer zijn? Van Nederlandse bekeerlingen kun je dat wel verwachten. Zo heeft onze vriendin Sanna tot in de puntjes vastgelegd wat er met haar twee kinderen moet gebeuren, mocht zij niet levend van haar bedevaart naar Mekka terugkeren. In haar testament staat bijvoorbeeld dat haar ouders de kindjes niet mogen opvangen. Die ouders zijn namelijk nog christen.

Wij zijn zelf ook ongewild met zo'n vraag geconfronteerd. De notaris bij het passeren van ons koophuis: 'Als een van u beiden overlijdt, onder welke erfrecht zou u dan willen vallen: het Nederlandse of het islamitische, Marokkaanse?' 'Doet u maar het Nederlandse', reageerden we enigszins cynisch. Onbegrijpelijk dat ons zo'n keuze werd voorgelegd. Voor ons is het vanzelfsprekend dat je je onderwerpt aan de wet van de staat waarin je woont en waarvan je onderdaan bent.

Nee, ik weet niet hoe Loubna erover denkt. En dat is niet verstandig. Want mocht de bovengenoemde bank ons royeren, en een van ons toch in Marokko begraven worden, dan komt het risico geheel voor onze rekening. Dan wordt het vast een lening sluiten of bedelen bij de moskee om de zeer hoge vlieg- en uitvaartkosten te verzamelen. Dat laatste wordt echter steeds minder door moskeegangers op prijs gesteld. Alleen niet vermogende illegalen, die zich bovendien aantoonbaar niet kunnen verzekeren, kunnen op echte solidariteit rekenen.

U begrijpt inmiddels dat een begrafenis in Nederland voor mij een ernstige overweging is geworden. Maar wel op een islamitische begraafplaats. Zijn er die dan? Ja. Er zijn her en der plaatsen aangewezen waarin moslims hun doden te gronde leggen. Maar er is meer. Onlangs kwamen ruim honderdvijftig bestuurders, ambtenaren, vertegenwoordigers van het uitvaartwezen in Den Bosch bijeen voor een congres over islamitisch begraven.

© Trouw , op dit artikel rust copyright.